

Realismus konce 19. st.

- po celé Evropě – píše se rozsáhlé romány, u nás romány menšího rozsahu
- česká literatura dohání zpoždění za světem
- návaznost na Havlíčka a Němcovou

dva oblíbené okruhy: historická próza a vesnická próza

Historická próza

- téma oblíbené od počátku NO

např. **Josef Svátek** (vrstevník májovců)

- čerpal z archívů, ale zaměřoval se na povrchní dějovou napínavost
- nejznámější dílo: **Paměti kata Mydláře** (není jasné, na kolik je to fikce a na kolik realita – mnohé je však doložené)

Václav Beneš Třebízský

- katolický kněz
- děj jeho děl je zasazen do rodného kraje a míst, kde působil (Slánsko, Berounsko, Klecany)
- vlastenecké zaměření, poskytoval mravní ponaučení, vychovával
- oblíbenými tématy – husitství, pobělohorská doba (ač katolík, líčil husitství objektivně)
- ovlivněn Palackým

Zikmund Winter (1846 – 1912)

* v Praze, studoval historii, přivydělával si práci v archívu

- po studiu začal vyučovat na reálce v Pardubicích (jako suplent) dějepis, zeměpis, češtinu, němčinu, logiku, složil státní zkoušku a dosáhl učitelské způsobilosti – odešel do Rakovníka na reálku (1874 – 1884), poté na akademické gymnázium do Prahy (do odchodu do penze)
- pokusil se o literární obraz kulturního života našich měst 14. – 17. st. (na základě studia archívů)
- neusiloval o ideologický výklad dějin jako Jirásek

Winter a Rakovník

a) prvních 5 let

- zpíval sólově i s rakovnickým pěveckým kvartetem, dotvářel programy a repertoár
- psal přednášky z hudební historie, texty ke skladbám
- ve studentském spolku Vesna spolupřítel divadelní představení, zábavy, plesy
- uspořádal spolkovou knihovnu
- zapojil se do činnosti Měšťanské besedy - zpíval, hrál divadlo, věnoval se režii, aktivně se účastnil nebo byl sám organizátorem řady kulturních a společenských akcí, oslav a výročí
- výrazně ovlivnil společenský život města

b) Druhých 5 let

- rakovnický archiv se mu stal osudem - zasvětil ho do minulého života nevelkého venkovského města, podporoval a rozvíjel jeho zájem o poznávání všednodennosti; oblíbil si 16. a 17. st. – vypracoval se v předního znalce tohoto tématu

- Winter čerpal z rakovnického archívu náměty také pro drobné beletristické práce. Pokoušel se o rekonstrukce jednotlivých příběhů (většinou se jednalo o dobové soudní spory - hlavními hrdiny těchto „obrázků“ jsou skuteční obyvatelé města).
- Zajímala jej stará městská architektura, propagoval navrácení gotické podoby rakovnickému chrámu a významně přispěl k záchraně rakovnické Pražské brány.
- Krátce po Wintrově odchodu z Rakovníka vycházejí tyto příběhy jako „rakovnické obrázky“

Dílo např.:

- Dějiny kroje v zemích českých od počátku století XV. až po dobu bělohorské bitvy
- Kulturní obraz českých měst
- Řemeslo v Čechách v XVI. věku

Historické pohledy do českých měst:

- Starobylé obrázky z Rakovníka (1886, 2.díl 1888)
- Pražské obrázky (1893)

Jeho historické povídky se soustředí na krátký časový úsek. Představují postavy duševně rozvrácených lidí, končí tragicky. Příběhy jsou tajemné, odehrávají se zpravidla v pobělohorské době.

- *Nezbedný bakalář* (1883)
- *Rozina Sebranec* (Praha 1903/1905) -
- *Mistr Campanus* (1906-07) – životopisný román, pojednává o Janu Campanovi Vodňanském a poměrech na Karlově univerzitě kolem roku 1620.

Alois Jirásek (1851 – 1930)

* v Hronově (**Jiráskův Hronov** - mezinárodní festival amatérského divadla, doprovázený výstavami, vzdělávacími semináři, workshopy či diskuzními kluby probíhá od r. 1931 - nejstarší přehlídka ochotnického divadla v Evropě)

na pražské univerzitě vystudoval historii, 14 let žil a učil v Litomyšli na gymnáziu, poté žil v Praze, přátelil se s M. Alšem, navržen 3x na Nobelovu cenu za lit.

Dílo:

- zpopularizoval české dějiny – převedl Palackého Dějiny do prózy
- díla nejsou historicky věrná - vybíral především ta fakta, která zapadala do jeho vlastenecky výchovných záměrů, ale jsou podložena studiem pramenů
- byl velmi oblíbený a čtený - obzvláště v těžkých dobách obou světových válek měly velký význam pro povzbuzení českého národa
- dějiny ukazoval jako boj vrstev – zejména husitství jako hnutí lidové

Pro děti:

Staré pověsti české

Z Čech až na konec světa – podle cestopisu Václava Šaška z Bírčkova

Husitství

Mezi proudy

Proti všem

Bratrstvo

Doba pobělohorská

Temno

Psohlavci

Obrození

F. L. Věk

U nás

Filosofská historie

Divadelní hry – hrají se stále

Tzv. trilogie tří Janů: Jan Hus, Jan Žižka, Jan Roháč

Lucerna - pohádkové drama spojující svět reálných a pohádkových postav

Vojnarka - tragédie staré lásky, která zůstala nenaplněna

Vesnická próza

- oblíbené téma od NO – lid odolal germanizačnímu tlaku, avšak často podáváno s romantickým pohledem (nedotčeno moderní civilizací, kladné vztahy...), teprve 2. pol. 19. st. objevuje sociální problémy

Např.:

Antal Stašek (1843 – 1931), generačně blízký májovcům, Podkrkonoší

- učitel, právník, politik, spisovatel, překladatel z ruštiny, polštiny, němčiny, francouzštiny

Karel Václav Rais (1859 – 1926)

- učitel, spisovatel, Podkrkonoší

Výminkáři – osudy starých lidí, kteří trpí lakotou a bezcitností vlastních dětí

Zapadlí vlastenci – obraz č. učitelů – buditelů, jejichž zásluhy dávno zapadly, ale zasluhují ocenění

Pantáta Bezoušek – humorně – idylický – střetnutí vesnice s městem

Tereza Nováková (1853 – 1912)

pocházela z Prahy, ale žila 19 let v Litomyšli

zajímala se o východočeskou kulturu – vytvořila národopisné studie a romány o osudu typických jednotlivců z Litomyšlska a Poličska

Josef Holeček (1853 – 1929)

- jižní Čechy, Pošumaví, Chodsko

románový cyklus Naši (obraz života jihočeské vesnice)

Jindřich Šimon Baar (1869 – 1925)

- Chodsko

- zachytil i zdejší pobyt B. Němcové – Paní komisarka